

أولاً بأمره ففتبر لغزته

ԱԻՇՏԱԲԵՐ

مدیر مسئول
ساموئل Կ. արշաڤيان

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

صاحب امتیازی
چارلس ریگز

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԿԸ.

— 4. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 17, 1915 —

ԹԻԻ 29

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. Աստուծոյ Գոյութիւնը. — Զգացում Կամ Հաւատք. — Դժբախտութենէ Զրկեցուող. — Փորձը Երեւան Կը հանէ Ոյժը. — Աւերածառ. — Ռոբովամի Անխոնեմ Ընտրութիւնը. — Անհոգ Մի Ըլլար Քու Վրայ եղած Պարգեւին Վրայով, Վեր. Տր. Ռ. Զէմպլը. — Ծխողը Հոգեւոր Կորուստ Կը Կրէ՛. — Մանուկներու Վրայ Ծնունդէ Առաջ Գործուած Ազդեցութիւններ. — Միջաստիկ Թռչուններու Պատգամութիւն. — Եկեղեցի Երբայ. — Լուրեր :

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ

1. Աստուծոյ գոյութեան Կրօնական ապացոյցը Աստուծոյ իրականութեան ու գոյութեան մասին կրօնական կեանքի մէջ ստացուած անձնական փորձառութենէ կը հանուի : Որովհետեւ կրօնը տիեզերական փորձառութիւն է, այս ապացոյցը մատչելի է փոքր ու մեծ, վայրենի եւ քաղաքակիրթ ամէն մարդու : Կրօնական փորձառութեան իրողութիւնը սա է թէ մարդիկ իրենց կրօնական պաշտամունքներուն միջոցին Աստուծոյ հետ հոգեւոր հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուին եւ գիտեն թէ կը գտնուին : Արդիւնքը կ'ըլլայ Աստուծոյ գոյութեան մասին վստահութիւն մը, որ անտարակուսելի է ունեցողին համար : Աստուծոյն ներկայութիւնն ի յայտ կու գայ մտքին, զգացումներուն

եւ կամքին մէջ : Այս վստահութիւնն հետզհետէ կը զօրանայ այն համեմատութեամբ որով մարդս տեղի կու տայ Աստուծոյն ազդեցութեան : Ասոր համար է որ բարեպաշտ ու սուրբ մարդը չտարակուսիր Աստուծոյ գոյութեան վրայ, իսկ կրօնական այս փորձառութեան զիմադրող եւ Աստուծոյ անձնատուր չեղող անձեր տարակոյսներով ու վախերով կը ճնշուին յաճախ : Ասոր համար է որ յայտնի անաստուածը իր լուսագոյն վայրկեաններուն մէջ կ'ստիպուի ընդունիլ իր իսկ ներքին կեանքին փորձառութիւններէն հանուած փաստին գոյութիւնը : Արդարեւ եւ թակալական է այս վստահութիւնը եւ ունեցողին համար միայն վաւերական : Սակայն կրնանք միեւնոյն ժամանակ ըսել թէ ամէն մարդիկ ունին կամ կրնան զիւրաւ ունենալ այս վստահութիւնը : Այս է մանաւանդ ստոյգ մէկ յատկանիշը բոլոր անոնց որ զԱստուծոյ կը ճանչնան Յիսուս Քրիստոսով յայտնուած :

2. Խղճի եւ աշխարհի բարոյական կարգին միջոցով հայթայթուած ապացոյցը Բարոյական ապացոյց կը կոչուի :

Խիղճը կու տայ մեղի բարոյական դատում

ներուն գիտութիւնը եւ մեր վրայ կը գնէ ու զիդն ընկելու պարտականութիւնը: Մեր մէջ է այն եւ սակայն կարծես մեղմէ չէ: Եթէ մեր սեփական բնութեան ձայնն ըլլար, իր դէմ պիտի չմաքառէինք եւ զինք պիտի չուրանայինք այնքան յաճախ: Ոչ ալ ուրիշ մարդոց ձայնն է, վասն զի ուրիշներու արարքները կը դատենք ինչպէս մեր արարքները կը դատենք: Լաւագոյն է համարիլ զայն Աստուծոյ ձայնը մեր մէջ: Այս հանգամանքով մնայուն ու տիրող ապացոյց է Աստուծոյ գոյութեան, որու ձայնն է այն:

Ասոր հետ ներդաշնակաբար բարոյական կարգ մը կը տեսնենք աշխարհի մէջ: Վերջի վերջոյ միշտ բարի կ'ըլլայ արդարներուն վախճանը եւ չար՝ ամբարշտներուն: Յայտնի է թէ արդար կամք մը կը կառավարէ աշխարհը: Ասոր համար յուշիկ բայց անվրէպ կը յաղթանակէ իրաւունքը եւ կը պարտուի անիրաւութիւնը: Կ'ըսենք թէ բաներուն բնութեան մէջ իսկ անհրաժեշտութիւն մը կայ որ չարը անհրաժեշտութեանալու եւ բարին զօրանալու հակամէտ կ'ընէ: Անձնաւոր Աստուծոյ մը չհաւատացողներն անգամ կ'ստիպուին խոստովանիլ, ինչպէս իրենցմէ մին ըսած է, թէ աշխարհի մէջ կայ «մեղմէ դուրս զօրութիւն մը որ արդարութեան համար կը գործէ»: Իրաւ, կեանքը մութ կողմ մը ունի, որ աստիճան մը կարծես կը հակասէ այս տեսութեան: Ամբարշտներ կը յաջողին, արդարներ հիւանդութեան եւ կուրուստի կ'ենթարկուին Յոգ նահապետին նման, բայց, ինչպէս Սբ. Գիրքը եւ մարդկային ամէն փորձառութիւն կը հաստատեն, ամբարշտին յաջողութիւնը ժամանակաւոր է եւ արդարին կը պահուի փառաց գերազանցութիւն մը: Այս առերեւոյթ՝ հակասութիւններն ինքնին Աստուծոյ գոյութեան յաւելումական ապացոյց մը կը կազմեն, ինչպէս ցոյց տուաւ Քանթ: Այս իմաստունը պնդեց թէ Աստուած մը գտնուելու է որ տառապող բարիները վարձատրէ՝ ուրիշ աշխարհի մը մէջ երջանկացնելով եւ իրենց արժանի պատուհասին ենթարկէ բարդաւաճ ու ամբարտաւան չարագործները:

Յ. Հոգեբանական ապացոյցը կը արուի մարդկային հոգիին կազմին եւ գործողութիւններուն միջոցով: Ինչպէս կարելի է մարդուն գոյութիւնը բացատրել: Մարդը անձ է, ինք-

նադիտակից էակ, ազատ, բանական, բարոյական եւ կրօնական: Ինչպէս ըսած է մէկը, «Ինչ ստեղծուած է մարդը՝ Որքան ազնիւ՝ բանականութեամբ, որքան անհուն՝ կարողութեամբ, որքան պարզ ու հիմնալի՝ ձեւով ու շարժումով, որքան հրեշտականման՝ արարքով, ըմբռնումով՝ որքան Աստուածանման»: Ո՞վ ստեղծեց զայն: Պէտք է որ բաւարար պատճառ մը ունենանք: Բնութիւնն անկարող էր այս հրաշալի էակն արտադրել: Բնաշրջութիւն պիտի ըսենք ուրեմն: Բայց բնաշրջութիւնը օրէնք է լոկ եւ ոչ պատճառ, եւ ամէն պարագայի մէջ չբացատրեր հոգին: Հոգի մը այն, մարդու հոգիէն աւելի բարձր ու աւելի մեծ հոգի մը, կարող է ստեղծած ըլլալ մարդը: Նմանապէս մարդկային հոգիին գործողութիւնները — խորհիլ, կամենալ եւ զգալ — պարտու պատշաճ կերպով բացատրուելու համար աւելի բարձր հոգի մը կը պահանջեն իրենց աղբիւր ու պահպանիչ: Աստուած է միակ արժանալի բացատրութիւնը մարդկային հոգիին եւ անոր գործունէութիւններուն:

ԶԳԱՏՈՒՄ ԿԱՄ ՀԱՒԱՏՔ

Ատլանտեանի վրայ նաւարկելու պահուն գիտեցի թէ մեր շոգենաւը երկու կողմնացոյց ունէր: Մին վերնայարկը հաստատուած էր, ուր ղեկավարը կրնար տեսնել զայն: Միւսը կայմի մը վրայ ամրացուած էր անոր բարձրութեան գրեթէ միջին կէտին վրայ եւ ստէպ նաւազ մը վեր կ'ելլէր գիտելու համար զայն: Հարցուցի նաւապետին, «Ինչո՞ւ երկու կողմնացոյց կը պահէք», եւ սա պատասխանն առի. «Այս նաւը երկաթեայ է, եւ վերնայարկի կողմնացոյցը շատ անգամ կ'ազդուի իր միջավայրէն: Կայմի կողմնացոյցը սակայն չազդուի, ազդեցութիւն կրելէ դերձ է: Մենք վերի կողմնացոյցին նայելով կը վարենք մեր նաւը»: Կեանքի ուղեւորութեան մէջ երկու կողմնացոյց ունինք: Մին է զգացման կողմնացոյցը, որ յաճախ միջավայրէն կ'ազդուի ցաւալի կերպով: Միւսն է հաւատքի կողմնացոյցը, որ

չազդողները չըջալայրէն կամ չըջակայ բաներէն եւ միշտ, փոթորկի թէ հանդարտութեան մէջ, ուղիղ կը դուռնէ յաւիտեանական քարտէսին վրայ նշանակուած ուղեգիծը: Վերի կողմնացոյցին նայելով ուղղենք մեր ընթացքը: Ք

ԳԺԲԱՆՏՈՒԹԵՆԷ ԶԸՆԿՃՈՒՈՂ

Սաղ. ԼԷ. 7, եբր. թԳ. 5, փիլ. Գ. 12

Գողէճի երիտասարդ դասախօս մը, որ շատ հանրածանօթ մարմնամարդիկ էր, օր մը իր բժիշկէն իմացաւ թէ պիտի պարտաւորի անկողնի մէջ անցընել իր կեանքին մնացեալ մասը: Ընդհուպ ստիպուեցաւ համակերպիլ յանկարծա հաս այդ դժբախտութեան: Սակայն, փոխանակ անյուսօրէն հալելու մաշելու, վերին աստիճան հրապուրիչ դարձուց իր սենեակը՝ խրախուսական խօսք մը ուղղելով ամէնուն որ իր հետ չվիման մէջ կը մտնէին: Սկսաւ օգտակար երկտողներ զրկել աղօթաժողովներուն, նորապսակ ամուսնեւորուն, ուկրանոսի վրայ ճամբորդել ձեռնարկողներուն: Յետոյ մարդիկ սկսան բազմութեամբ անոր այցելել, ուղեւոր աւելի ծանօթանալ երիտասարդի մը, որ կրնար այդքան արիաբար կրել ինչ որ մեծ յուսախաբութիւն մը ըլլալու էր անոր: Լրագիր մը անոր մէկ յօդուածաշարքէն հրապուրուած ընդունեցաւ զայն իր թղթակիցներուն մէջ: Այսպէս ընդլայնեցաւ անոր ազդեցութեան շրջանակը: «Ամէն բաները բարիի գործակից կ'ըլլան անոնց որ զԱստուած կը սիրեն»: »

ՓՈՐՁԸ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷ ՈՅԺԸ

Մաքսիմ ծովառումբը մարտանաւ մը կտոր կտոր ընկելու չափ թաքուն ոյժ ունի իր մէջ: Սակայն սովորական բախումով անկարելի է երեւան հանել քանդուով այդ ահաւոր գործիքին պայթուցիկ ոյժին քանակութիւնը: Տղայք կրնան սարկներով անոր հետ խաղալ, զարնել, նետել, ասդին անդին գլորել զայն եւ ամէն տեսակ բան ընել անոր: Կարելի է սովորական չէնքի մը պատերուն ուղղել զայն եւ մէկ կողմէն միւսը մղել առանց իր ուժանակային ահաւոր գործունէութիւնն արթնցնելու: Պէտք է, սոսկալի թափով, թնդանօթ մը արձակել զրա հաւորի մը մէկ ոտք կամ աւելի թանձր պող-

պատեայ տախտակներուն դէմ, որպէս զի իր պայթուցիկ ահաւոր ոյժը երեւան հանելու չափ ընդդիմութեան մը բախի: Նմանապէս ամէն մարդ անտեղեակ է իր ամենամեծ ոյժին, իր գերագոյն կարողութեան, մինչեւ որ մեծ պատասխանատուութեան մը փորձը, տաղնապի ամենածանր ժամ մը, կեանքի գերագոյն տաղնապ մը, ի յայտ չբերէ զայն:

Ա Ի Ե Ր Ա Մ Ա Ռ

Մաթափոյլօ ծառը կրնայ աւերածառ կոչուիլ: Կ'աճի-կուսթեմալայի մէջ: Երբ պզտիկ է, ուրիշ ծառի մը կը փաթթուի եւ հետզհետէ կը մեծնայ անոր շուրջ մինչեւ որ սպաննէ զայն՝ բոլոր անոր զօրութիւնը քամելով: Այս կործանարար յատկութեան համար «սպանիչ ծառ» կը կոչուի տեղացիներէն: Խորշինք անձնասիրութենէ, յափշտակութենէ, ուրիշներ կամ ուրիշներու յոյսերը խամրող շահամոլութենէ:

Խոնարհութիւնն է սրտի մշտնջենական հանդարտութիւն, անխռով ըլլալ, երբեք չզըրգըռուիլ, չբարկանալ, ձեզի եղած ունէ բանի վրայ չզարմանալ եւ իբր չհեղեալ համարիլ, հանդիստ ըլլալ երբ ոչ ոք կը գովէ ձեզ, իսկ երբ կը պարսաւուիք կամ կ'անարգուիք՝ ձեր մէջ օրհնեալ առանձնարան մը ունենալ, ուր կրնաք մտնել եւ ձեր գուռը գոցելով ձեր Հօրը ծնրադրել գաղտնապէս ու խաղաղ ըլլալ իրեւ խաղաղութեան խոր ծովու մը վրայ, մինչ խռովութիւն կը պատէ ձեզ ամէն կողմէ:

— Ֆիլիթէ Գերման փիլիսոփան Պառոն Ֆոն Գոթփիլիցի հետ աղօթքի վրայ վիճելով խոստովանեցաւ թէ տղայոց համար լաւ է աղօթել, բայց մեծցած մէկը պէտք չունի աղօթքի: Պառոնը չկրցաւ համամիտ ըլլալ, այլ պաշտպանեց իր հաւատքը աղօթքի զօրութեան ու պէտքին վրայ: Երբ քիչ յետոյ մեռաւ փիլիսոփան, իմացուեցաւ թէ ան իր սիրելի միամօր որդիին խնամակալ կարգած էր Պառոնը, զոր ճանչցած էր այդ տեսակցութեան մէջ միայն, բայց յայտնի է թէ համոզուած գոյացուցած էր թէ աղօթող մարդու մը կրնայ իր որդին վատահիւ ամենայն ապահովութեամբ:

ՄԵԿՆԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՌՈՐՈՎԱՄԻ ԱՆԽՈՂԵՄ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գ թագ. ժ. 6-16 Կ. Գ. Գաւ, Օգոս. 8

Այս դասին վրայ հետեւեալ խորհրդածու-
թիւնները կը ներկայացնենք.

Ամբարտաւանութիւն. Հլու միտք, յօժար
ականջ, գիւրահամրոյր տրամադրութիւն, աւագ
պայմաններն են աշակերտութեան: Ամբարտա-
ւանութիւնը միակ անմատչելի տիմարութիւնն
է: Ամբարտաւանութիւնն իբրեւ մահացու մեղք
չնկատուիր հոս, այլ իբրեւ բացարձակ խոչ եւ
արգելք գիտութեան: Յիմարը բնորոշող յատ-
կութիւնն է այն: Այս է յաւէտ Առակաց գիր-
քին տեսութիւնը: «Ձինք իմաստուն կարծող
մարդ մը տեսա՞ր. աւելի յոյս կայ յիմարէն
քան թէ անկէ» Ամբարտաւանութեան եւ
յանձնապատանութեան դէմ այս գիրքը բռն-
նելու զխաւոր պատճառն ըստ Առակաց գիր-
քին սա է թէ ամբարտաւանութիւնը մարդու
անհնար կը դարձնէ իմաստութիւն սորվիլ: Կը
զրկէ մարդը ուրիշներու փորձառութենէն քա-
ղելի ամէն դասէ, նոյն իսկ առիթ չտար անձ-
նական փորձառութենէ օգտուելու: Այս համա-
ձայն է հոգեւոր խորին ճշմարտութեան մը, որ
ամբողջ Սբ. Գիրքին մէջ կը յեղյեղուի, թէ
խոնարհութիւնը դուռն է ամէն բանի, ճանա-
պարհը բուն իսկ կեանքի: Խոնարհ հոգին, լսե-
լու պատրաստ, յանդիմանութիւն ընդունելու
յօժար, կը սորվի Աստուծոյ գաղտնիքը: Ապաշ-
խարութիւնը զիրին կու գայ խոնարհութեան,
եւ ապաշխարութիւնը միակ միջոցն է թողու-
թեան, միակ ճանապարհը խաղաղութեան:
Խոնարհներուն միայն կը տրուի տեսիլ եւ յայտ-
նութիւն: Այսպիսի քաղցր, մանուկներու նման
հեղ, հոգիներուն է երկնից արքայութիւնը:

Հասարակ մարդուն յարգը. Յիսուս կարծես
կատարեալ յատակութեամբ կը թափանցէր ամէն
կացութիւն, այլ մանաւանդ մարդոց հոգին:
Ան է մարդոց մեծ սրտագէտը: Մէկ ակնարկով

անսխալ կը վերլուծէ շարժառիթի թաքուն աղ-
բիւրները եւ այնպիսի պարզ բառերով կը նկա-
րագրէ իր վերլուծումը, որ ամէն դարու մար-
դիկ իրենց բարոյական լուսանկարը կը տեսնեն
անոր մէջ: Ինչպէս կ'ըսէ Յովհաննէս, Ան գի-
տէր թէ ի՞նչ կայ մարդուն ներսիցին: Արդա-
րեւ Ան առաջինն էր որ մարդկային հոգիին,
հասարակ մարդուն, անհատին, անհուն յարգն
ու արժանիքն ի վեր հանեց: Այսպէս ինք հա-
սարակ մարդէն սկսաւ, որպէս ուրիշ ոչ մէկ
բարեկարգիչ սկսած էր երբեք: Ինք ալ հասա-
րակ մարդ էր: Գիտէր ու կը յարգէր հասարակ
մարդը եւ կը կարեկցէր անոր: Իր նոր շարժ-
ման առաջնորդներ ըրաւ հասարակ մարդիկը:
Սիրեց ամբոխները: Իր միակ մեծ մեթոտն ե-
ղաւ չփման մէջ մտնել ըստ կարի շատ մարդոց
հետ եւ իր սիրտը թափել անոնց մէջ: Ամենա-
մեծ հաւատք ունէր այն բարձրութեան վրայ
ուր մարդիկ կրնային հասնիլ՝ իր Հօրը, որ նաեւ
իրենցն է, հետ յարաբերութեան մէջ մտնելով:
Ուստի համարձակեցաւ աշխատիլ հոգեւոր ար-
քայութեամբ մը հրապուրելու համար զանոնք
եւ հոգեւոր միջոցներ գործածել այդ նպատա-
կով: Վերջապէս ամէն բան վստահեցաւ իրա-
կանութեան եւ ամենախորին իրականութիւն-
ներու ուղղուած կոչի մը բախտին: Ինքնատիպ
եւ ապշեցուցիչ յանդգնութիւն էր այս, որ իր
յաջողութեամբ եւեթ կրնար արդարացնել իր
իմաստութիւնը: Սակայն յաջողեցաւ եւ յաջող
է: Մեր օրով սակայն աշխարհ գեռ նոր կ'զղայ
անոր լիուրի նշանակութիւնը եւ նոր կ'սկսի
կատարեալ ասպարէզ տալ Յիսուսի մեթոտին:
Կ'ընդունինք նաեւ թէ մարդիկ անհունապէս
յարգի են, թէ ամէն բարի շարժումներ ժո-
ղովուրդէն սկսելու են յաջողելու համար, թէ
հոգեւոր միջոցները միայն իրապէս արդիւնաւոր
են եւ թէ, եթէ երբեք պիտի փրկուի աշխարհ,
այս կերպով պիտի փրկուի:

Մէկ անգամէն երբեք մէկ տեսակէ աւելի
նեղութիւն մի կրէք: Ոմանք երբեք տեսակ կը
կրեն — բոլոր իրենց ներկայ նեղութիւնը, բո-
լոր իրենց անցեալ նեղութիւնը, եւ բոլոր ի-
րենց ապագայ նեղութիւնը:

ԱՆՆՈ՞՞Մ ՄԻ ԸԼԼԱՐ ՔՈՒ ՎՐԱՂ ԵՂԱԾ ՊԱՐԳԵՒԻՆ ՎՐԱՅՈՎ

ՎԵՐ. ՏՐ. Ռ. ԶԷՄՈՐՐՍ

2.

Գործողը պատրաստուելու է եւ յաջողութիւն ապահովող պարագաներու մէջ աշխատցուելու է: Եւ ասոնք են ուսուցչական արուեստին նպատակները:

1. Անհուն կարեւորութիւն ունի նկարագրի զարգացումը: «Մարդկային սրտի Աստուծային ծաղիկները», սէր, աներկիւղութիւն, անվրդովութիւն, համբերութիւն, ծառայութեան ոգի, պատկառանք եւ հաւատք, պողաբերելու են: Հոգիին բնատուր կարողութիւնները կեանքի իմաստն ու նպատակը կու տան մեզի եւ իրենց բնական զարգացումն ընդունելու են:

Ուսուցչին նպատակը չէ դեռափոխել կարողութիւններուն քմահաճ ձեւ մը տալ բռնի, այլ անթերի եւ համակրելի արթնամտութեամբ մը մատաղ միտքը ինքնաճանաչման առաջնորդել եւ անոր մէջ մարդկութեան կատարելահասակի իղձն ու փափաքը վառել:

Ասոր համար հարկ կ'ըլլայ ոչ միայն մտային ու հոգեւոր կարողութիւններու գործունէութիւնը, այլ եւ ֆիզիքական բնաշրջում մը՝ մարմինը մաքուր, առողջ, համաչափ ու կորովի ընող, որպէս զի կարենայ մատուցանել պատշաճապէս կրթութեամբ հոգիի մը կողմէ պահանջուող ծառայութիւնները:

Այսպէս դպրոցական ոեւէ արժանաւայելի դրութեան աւագ նպատակն է անկաշկանդ զարգացումն ապահովել այն կարողութիւններուն եւ յատկութիւններուն, որոնց սաացումը կը դնէ մարդը արարածներուն զլուխը եւ կու տայ անոր իրաւունք եւ պարտականութիւն աճելու եւ շատնալու ու երկիրը լեցնելու եւ անոր տիրելու:

Պէտք է որ ուշիմ, խղճամիտ, կատարելապէս պատասխանատու հայրեր եւ մայրեր ու-

նենանք: Պէտք է որ պարտականութիւն ճանչցող, կեանքի ամէն շրջանակներու մէջ արդիւնաւոր, ամենախոնարհ գործեր իսկ կատարելու յօժար, ամբողջ մարդկութեան հանդէպ սէր, բարեացակամութիւն եւ համակրանք զգացող քաղաքացիներ ունենանք: Պէտք է «որ տուլականի, մեծ նկարագրի, անուշաճ լաւատեսութեան եւ վեհանձն առնականութեան տէր վարիչներ ունենանք: Պէտք է որ ծառայութեան գաղափարականը այնպէս տողորէ հանրային թէ անհատական կեանքը որ երկրագործ, վաճառական, օրէնագէտ, սեղանաւոր, ուսուցիչ, քահանայ եւ այլ ոեւէ մարդու համար անպատուութիւն դառնայ գործել ուղիւ հոն ուր շահը մեծագոյն է, եւ ոչ հոն ուր մարդիկ ամէնէն աւելի կարօտ են իր ծառայութեան»:

Ուսուցչական դասուն կը պատկանի այս «պարկեշտ մարդը, Աստուծոյ ազնուագոյն գործը» աշխարհի հայթայթելու արտօնութիւնը:

2. Ուսուցչական արուեստին նպատակն է դասական ուսումներ աւանդելէ զատ այնպէս յառաջ տանիլ գիտութիւններն ու արուեստները եւ զարգացնել մարդուն ձեռքի ճարտարութիւնը որ առատ պատեհութիւն ու խթան ըլլայ աստուածապարգեւ ամէն գործունէութիւն ամէնէն օգտակար պալմաններուն տակ եւ անընդհատ օգտակարութեան ու վերջնական յաջողութեան հաստատ յոյսով ի կիր արկանելու: Վասն զի Աստուած մարդուս ձեռք ալ սուրած է ուղեղի հետ, ոյժ ալ տեսիլի հետ:

Եւ ճշմարիտ այլը կամ կ'ինը պէտք է որ ոչ միայն տեղեկանայ իր կարողութիւններուն, այլեւ կրթութիւն անոնց կիրարկման մէջ եւ առձեռն ունենայ յաջող գործիչ մը ըլլալու անհրաժեշտ միջոցները:

Մեր արհեստագիտական վարժարանները պէտք է որ գործիք հայթայթեն անոր եւ ձեռական ճարտարութիւն ուսուցանեն:

Քարլայլ, բանաստեղծի մը իր պատմանկութեան մէջ կանոնաւոր կրթութիւն ստացած չըլլալուն անպատեհութիւնները թուելով, կ'ըսէ, «Շոգեմեքենայի մը ետին կեցող թզուկ մը կրնայ լեռներ շարժել, բայց ոչ մէկ թզուկ կրնայ իր մուրճով զանոնք հարթել, եւ տիտան ըլլալու է ան որ հոս հոն կը նետէ զանոնք իր թեւերով»:

Մեր աշխարհը քիչ տիտան կ'արտադրէ:

Հասարակ մարդն իր շոգեմեքենան ունենալու է, եւ այդ իր իրաւունքն է: Մեր արհեստագիտական վարժարանները, մեր կրթական դրութեան էական մէկ մասը կազմելով, ոչ միայն տալու են մարդուս ձեռքի ճարտարութիւն եւ տեսողութեան ճշտութիւն, այլեւ ցուցնելու են ապագայ գործաւորին թէ ի՞նչպէս կարող է իր բնատուր ոյժը հաղարապատիկ աւելցնել իր կամքին հպատակեցնելով Բնութեան օրէնքներն ու զօրութիւնները:

Սօսքով արտայայտուած ճշմարտութիւնը ճշմարտախօս կիներու եւ այրերու կեանքին արտայայտումն է: Ուսուցչին նպատակն է ճշմարտութիւն, յաւիտենական, կենարար ճշմարտութիւն եւ աշխարհանորոգ ճշմարտութիւն արտայայտել տալ կիներու եւ այրերու յաջորդական սերունդներուն կեանքով:

Գ. Ուսուցչին գլխաւոր հանգամանքները:

Կրթական մասնագէտ մը կ'ըսէ. «Ուսուցիչը պարտի տեսլականի, առողջ մարմնի, կիրթ իմացականութեան եւ բարձր նկարագրի տէր մարդ ըլլալ»:

1. Տեսլականի տէր մարդ: Յաճախ կը պատահի որ մէկը ուսուցչութիւն կ'սկսի իրբեւ աւելի բարձր բանի մը հետեւելու նախաքայլ մը: Կամ մէկը պարզապէս պարագաներէն առաջնորդուելով կը հետեւի այն ուղիին ուր նուազագոյն զիմաւորութիւն կայ: Ոմանք կը փորձուին ըսել թէ գործնական կեանքի մէջ այդպէս կարելի է ըսել այսօր ուսուցիչներուն մեծամասնութեան համար: Սակայն ճշմարիտ է թէ ոչ ոք կրնայ յաջող կամ արժանաւոր ուսուցիչ ըլլալ առանց տեսլականի: Ուսուցիչը տեսլականն ունենալու է այն իրողութեան կամ ճշմարտութեան, զոր պարզել կը նկրտի մատաղ մտքին: Զգալու է թէ ծանօթութիւնը զոր ունի ինք կամ կը հաղորդէ իր աշակերտին՝ մեքենական բան մը չէ լոկ, այլ կենդանի, բաբախող բան մը, որու արմատները յաւիտենականութեան մէջ են եւ յարաբերութիւնները ամէն գոյակի հետ: Այբուբենն անոր համար ըլլալու է խորհուրդի գանձերը բացող տիրական բանալի մը:

Մենք զմայլումով կը դիտենք ծառերու նոբափթիթ կոկոնները եւ ժպտուն ծաղիկները, սաստիկ կը շահագրգռուինք լուծոյթի մը բիւրեղացեալ դիրտին, լեռներու մաշունին, բերրի

դաշտերու կազմութեան, քիչներու աճման, կենսաւորներու գոյացման եւ զարգացման: Սակայն կ'սքանչանտնք ու կը խոնարհինք մանկան մը նորափթիթ մտայնութեան եւ հոգեկան կեանքին առջեւ: Այսպէս երկրպագել չսորված մարդու մը համար սրբապղծութիւն է ուսուցչութեան ձեռնարկել: Մխիթարական է գիտնալ թէ «անոնց հրեշտակները միշտ կը տեսնեն իմ Հօրս երեսը՝ որ երկինքն է»: Աստուած իր անհուն ոգորմութեամբ միլիոնաւոր երիտասարդներ փրկած է անկարող ուսուցիչներու մշար առաջնորդութենէն:

ԾԽՈՂԸ ՀՈԳԵՒՈՐ ԿՈՐՈՒՍՏ ԿԸ ԿՐԷ՞

Ամերիկեան թերթ մը վերջերս այս խնդրով զբաղեցաւ, եւ մենք կը փափաքինք համառօտիւ մեր ընթերցողներուն ներկայացնել այդ յօդուածին ամփոփումը: Ծխախոտի խնդիրը շատ անգամ կը քննուի ֆիզիքական, բնկերային եւ բարոյական տեսակէտներով: Սակայն բոլորովին անսովոր բան է զայն քննել հոգեւոր նկատումներով:

Յօդուածագիրը նախ կը խոստովանի թէ շատ Քրիստոնեաներ կան որ կը ծխեն: Ասոնցմէ ոմանք գործօն դեր ալ ունին իրենց ընկերներուն հոգեւոր շինութեան յատուկ աշխատութիւններու մէջ: Ոմանք անկեղծօրէն կը հարցնեն թէ արդեօք Աստուած կ'ուզէ որ ծխելէ հրաժարին իրենք: Եթէ կարելի ըլլայ հաստատել թէ ծխելն իրական արգելք է հոգեւոր կեանքի, յօժարութեամբ պիտի հրաժարին իրենք: Գլխաւոր հարցն ուրեմն ասոնց համար սա է. Ծխելը արգելք է Քրիստոսի մէջ ապրելուս եւ Քրիստոսի համար ծառայելուս:

Ինչո՞ւ մարդիկ կ'զգան ինքնաբերաբար թէ ծխել եւ սուրբ բաներ իրարու չեն յարմարիր: Կիրականօրեայ Դպրոցի ուսուցիչ մը կիրակի օր մը դաս տալ գնաց, մէկ թեւին տակ Սբ. Գիրք մը եւ բերնին մէջ սիկարիկ մը կրելով: Ճամբան պատահամբ աչքը վար դարձնելով երեք բան նշմարեց արագօրէն — բերանէն յորդող ծուխը, ձախ թեւին տակ Սբ. Գիրքը եւ աջ ձեռքի մատներուն միջեւ սիկարիկը: Կիսով անգիտակցօրէն բերանը դրաւ սիկարիկը, հանեց թեւին տակէն Սբ. Գիրքը եւ վերարկուին

գրպանը խոթեց։ Ապա սկսաւ մտածել թէ ինչո՞ւ այսպէս ըրաւ։ Ամօթ չէր սեպեր Սբ. Գիրքը եւ չէր ամչնար ծխելէն։ Պարկեշտ մարդ էր եւ իրօք կը փափաքէր Աստուծոյ կամքը կատարել։ Միայն մէկ պատասխան կար։ Սբ. Գիրքն ու սիկարիկը իրարու չէին յարմարեր։ Ձէր կրնար թողուլ Սբ. Գիրքը, սիրով թողուց ուրեմն սիկարիկը, եւ աւելի յաջող ուսուցիչ մը եղաւ։

Միախոտի ծուխը եւ Աստուծոյ բաները իրարու հետ զուգորդելու յայտնի անհնարութիւնը աւելի պարզ կ'երեւի, երբ փորձենք երեւակայել թէ եկեղեցիի մէջ կամ Սբ. Հաղորդութեան ժամանակ կը ծխենք, կամ փորձենք մեր առջեւ պատկերացնել զՏէր Յիսուս բերանը սիկար, սիկարիկ կամ ծխափող դրած։ Ի՞նչպէս ուրեմն կրնայ մէկը, որ զՔրիստոս ներկայացնել կը յաւակնի, ծխախոտ գործածել։

Վասն զի նկատեցէք թէ Քրիստոս գայթակղութեան առիթ պիտի չտար ոեւէ բանի մէջ։ Եթէ ծխախոտը ամենամաքուր ուտեստի չափ մաքուր ըլլար, սա իրողութիւնը թէ Քրիստոնեաներու կողմէ անոր գործածումը բազմութիւններու առիթ կ'ըլլայ անձնական հեշտութեան եւ արեւոյթեան հետեւելու՝ բարձրադաշակ կը պահանջէ գայթակղութեան բարձումը։ Միախոտը շատ եղբայրներ կը գայթակղեցնէ։

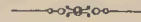
Միտղներն առ հասարակ կ'անդիտանան թէ շատ այրեր եւ աւելի շատ կիներ ու պզտիկներ չեն սիրեր ծխողին քթէն ու բերնէն յորդող ծուխը չնչել ստիպուիլ, ոչ ալ կրնան ծխողին շունչին ու հագուստին շատ անհաճոյ հոտէն համ առնելու վարժուիլ։ Յիսուս Քրիստոս իր ամէնէն անգիտակից պահերուն մէջ երբ անտեղի անհանգստութիւն մը չպատճառեց մարդկային ուրիշ ոեւէ էակի։

«Ունակութիւն մը որ յոյժ շատ կիներու և աղայոց եւ շատ այրերու անհաճոյ է, որ Սբ. Հոգին տաճարը կը թունաւորէ, որ յայնապէս կը նպաստէ շատ կեանքերու աւերման, որ լաւագոյն բաներու հարկաւոր դրամ կ'սպառէ, որ տեսակ մը գերութեան կ'ենթարկէ մարմինը, ունակութիւն մը՝ որ զրեթէ ամէն տեղ հաճելի է աշխարհի մարդոց եւ գրեթէ ամէն տեղ խորշիլ՝ այն Քրիստոնեաներուն որ հոգեւոր բաները կը խորհին եւ հոգեւոր գոր-

ծունէութեան նուիրուած են, այսպիսի ունակութիւն մը գէթ տարակոյսներ պիտի պատճառէ ջերմանողներու թէ արդեօք համաձայն է Տէրոջը կամքին։ Այդ բաւական է։

«Պարզ իրողութիւնը սա է թէ Քրիստոնեան, զորքան ժամանակ ասոր կը կառչի, Աստուծոյ անձնատուր չէ եղած ամբողջովին։ Կարելի է դէզերով վկայութիւն բերել այնպիսի մարդերէ որոնք Քրիստոսի համար եւ անոր անունով թողած են այս սիրուած ունակութիւնը եւ գտած են որ նոր ուրախութիւն, խաղաղութիւն ու զօրութիւն եկած է իրենց մաքրուած կեանքերուն մէջ։»

Յօդուածագիրն այսպէս կ'եղբակացնէ թէ ծխողներն անձամբ հոգեւոր կորուստ կը կրեն և ուրիշներու հոգեւոր կորուստ կը պատճառեն։ Ուստի զանոնք կը յորդորէ խնդիրն իրենց համար լուծել Քրիստոսի կամքին լոյսին մէջ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ԾՆՈՒՆԴԷ ԱՌԱՋ

ԳՈՐԾՈՒՄՍ ՍԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հետեւեալը քաղուած է Ամերիկեան հանդէսի մը մէջ մասնագէտ բժիշկի մը կողմէ գրուած շահեկան յօդուածէ մը, ուր յօդուածագիրը կը խօսի դեռ չծնած մանուկներու վրայ գործուած իրական կամ կարծեցեալ ազդեցութիւններու վրայ։

Դեռատի մայրը, որուն դէմքը զուարթ ժպիտով մը կը փայլի երբ առաջին անգամ կը տեսնէ իր մանկիկը, չկրնար միեւնոյն ատեն անձկութեամբ չհարցնել թէ արդեօք «մանկիկը կատարեալ է թէ պակասաւոր»։ Մանկան ծնանելէն առաջ անոր վրայ աննպաստ ազդեցութիւն գործելու, կամ «նշան» մը թողելու մասին ընդհանուր երկիւղ մը կայ։ Պատաւ մաւ միկները այնպիսի սարսուցիչ պատմութիւններ կ'ընեն, որ ամէն կին որ յղի է, թէեւ բարձր դաստիարակութիւն իսկ ընդունած ըլլայ, իր հոգեւոյն խորերը կը կրէ սա խորհուրդը, տարակոյսը կամ համոզումը թէ իր յուզումները տարտամ, բայց կենդանի, ներգործութիւն մը կ'ընեն դեռ չծնած իր մանկիկին վրայ։ Եթէ մանկիկը ապուշ ծնանի, մայրը անոր այդ պակասութիւնը գրեթէ միշտ կը վերադրէ յուրեանը միջոցին իր կրած իրական կամ երեւակայական մէկ սարսուտին։ Բայց մենք քաջ գիտենք թէ

բուն պատճառն է զժբաղդ մանկիկին յղացումէն եւ ծնունդէն շատ առաջ գոյութիւն ունեցած ֆիզիքական վիճակ մը։ Եթէ մերժենք այսպիսի անբաւական պատճառաբանութիւն մը իբրեւ լոկ ժողովրդական զրոյց եւ մտացածին բան մը, եւ բնախօսական ու սաղմնաբանական քաջածանօթ իրողութիւններն ի նկատ առնելով հետազօտենք խնդիրը, պիտի ստիպուինք հետեւցնել թէ մանկիկին վրայ իբր թէ ի գործ դրուած կարգ մը ազդեցութիւններ եւ թողուած նշաններ զուտ երեւակայութեան ծնունդ են։

Օրինակի համար, նորածին մանուկներու թիւրոտնութիւն կոչուած ոտքի ծռութեան պատճառը քաջ հասկցած են արդի բժիշկները։ Միանելէն առաջ մանկիկին ոտքերը բնապէս այս կծկուած կամ ծռած ձեւը կ'ունենան տեղւոյ խնայութեան համար, եւ կամաց կամաց կը բացուին կը շաղկապեն՝ յառաջ երթալ մանկիկին զարգացումը։ Արդ, եթէ ոեւէ պատճառաւ սաղմնական աճումը կասի եւ կատարելութեան չհասնի, մանուկը թիւրոտն կը ծնանի։

Եւ սակայն մայրերը ճարտար բացատրութիւններ կու տան ծուռ ոտքի այս արկածին համար։ Զոր օրինակ, մանկիկի մը ծնելէն իբր վեց շաբաթ առաջ անոր հօրը մէկ ոտքին կոճղին (թօփոռ) յօդուածը խախտած էր։ Մայրը տաք ջրով լուացած եւ կապած էր այդ վնասուած ոտքը, եւ կը փաստէր թէ այդ էր մանկիկին ծուռ ոտքով ծնանելուն պատճառը։ Ան հաստատ մնաց իր այս կարծիքին մէջ հակառակ անոր որ հօրը ձեկ ոտքը միայն վնասուած էր, մինչ մանկիկին երկու ոտքերն ալ ծուռ էին։ Այդ մօրը կարելի չեղաւ հասկնալ նաեւ թէ մանկիկին ոտքին ընականոն զարգացման այդ կասեցումը հօրը ոտքի կոճղին արկածէն գէթ երկու երեք ամիս առաջ տեղի ունեցած ըլլալու էր։ Բոլոր դրացիներն ալ ըսին մօրը թէ ինք պատճառ եղած էր մանկիկին այդ պակսութեանը, եւ ուստի պէտք էր հաւատալ թէ այդպէս էր իրողութիւնը։ Բայց մեղի աւելի դիւրին պիտի ըլլար հաւատալ թէ հօրը ոտքի կոճղին վնասուելուն պատճառը մանկիկին ոտքին տձեւութիւնն էր(!)։

Այսու ամենայնիւ մինչեւ անգամ բարձր դաստիարակութեան ընդունակ մայրեր ժամանակ ժամանակ անկարող կ'ըլլան իրենց մտքէն

արտաքսել դեռ չծնած զաւակի մը վրայ նշան մը կամ խեղութիւն մը թողլու սխալ գաղափարը։ Բժիշկի մը դեռատի կիներ, որ հիւանդապահութիւն սորված էր, իր ամուսինն հետ կառքով պտոյտ ընելէ շատ կ'ախորժէր։ Երբ ինքնաշարժ կառք մը պատահէր ճամբան, անոնց կառքին ձին, որ աշխոյժ կենդանի մըն էր, կ'ուզէր խոտորիլ եւ ամէնէն մօտ գտնուած ցանկապատին վրայ ելլել։ Դեռատի կիներ, որ յղի էր, երկու ձեռքերն ալ աչքերուն վրայ կը դնէր արագ մը, յետոյ վար կ'առնէր անմիջապէս։ Այս կերպով կը խորհէր ազատել մանկիկը «նշան» ունենալէ։ Այսպէս անոր ստացած դաստիարակութիւնը բանի մը չէր ծառայեր։ Եւ պատահեցաւ որ երբ փոքրիկ աղջիկը աշխարհ եկաւ, ճիշտ ուրիշ նորածիններու պէս էր, սատարբերութեամբ որ անոր մէկ աչքը միւսէն քիչ մը պզտիկ էր։ Եւ սակայն քննութիւններ կատարելով տեսնուեցաւ որ խիստ շատեր այս պակասութիւնն ունին փոքր ի շատէ։ Բայց ինչ որ յոռեգոյնն էր, փոքրիկը կարմիրի զարնոզ ճոխ մազեր ունեցաւ, ճիշտ կառքին լծուած շառագոյն ձիու գոյնով, եւ առաջին բառը զոր սորվեցաւ, էր՝ «վրո, վրո,» նմանութիւն մը ձիուն վրնջիւնին։ Ահա անժխտելի ապացոյց մը մանկիկին «նշան» ստացած ըլլալուն։

Բայց տարբեր տեսակ են այն «նշան»ները, որ նիւթ կ'ըլլան դրացի շատախօս կիներու խօսակցութեան։ Զոր օրինակ, խառնածին կին մը բերաւ զաւակ մը, որ, ինչպէս ինք կ'ըսէր, գորտի նմանութիւն ունէր։ Այդ կիներ իբրեւ բացատրութիւն այս երեւոյթին ըսաւ թէ ինք կը բնակէր լճակի մը մօտ, որ ամառը գորտերով լեցուն կ'ըլլար, եւ ամէն գիշեր անոնց կարկաչը կը լսէր մինչեւ որ քնանար։ Ասկէ զատ, իբրեւ յաւելուածական բացատրութիւն, յիշեց թէ իր փոքրիկ մանչը գունաւոր պատկերներով լեցուն գիրք մը ունէր որուն մէջ կար գորտի մը խոշոր մէկ պատկերը եւ տղեկը շատ կը սիրէր իր մօրը ցուցնել այդ պատկերը։

«Գորտերէն կը վախնայի՞ր,» հարցուց բժիշկը։

«Այո, պարոն, միշտ կը վախնայի, եւ հոս նայէ, այս տղուն մատերուն մէջտեղ մաշկ ալ կայ։»

Եւ իրօք երկու ոտքերուն ալ մատերը մաշկապատ էին։ Այդ կիներ կը կարծէր թէ այլեւս ուրիշ փաստի պէտք չկար։

Գալով մօր մը զգացումներուն դեռ չծնած մանուկի մը վրայ ունեցած ազդեցութեան, այնքան խնդրական բան մըն է այս որ որոշ հետեւութիւն կարելի չէ հանել: Սաղմը այնքան անկախ արարած մըն է որ չփնտրուիր, նոյն իսկ երբ պատահին կարգ մը պարագաներ որոնք յղի կնոջ կեանքին կը սպառնան: Արգարեւ կան ծանօթ դէպքեր, երբ մանուկը առնուած է գործիքի կամ վերաբուժական գործողութեան միջոցով, մօրը արկածով մեռնելէն լման ժամ մը ետքը, բայց մանկիկը ապրած է: Թարնիէ, աշխարհի ամէնէն մեծ մանկաբարձներէն մին, կնոջ մը մեռնելէն ետքը կտրելով հանեց անոր մանկիկը: Այս կինը վրիպած գնդակէ մը սպաննուած էր, եւ ապրող մանկիկ մը աշխարհ եկաւ մօրը մահէն լման մէկ ժամ մէկ քառորդ ետքը: Եթէ կարելի է այսպիսի բան մը, անդէպ չէ՞ կարծել թէ լոկ տեսարան մը կամ ձայն մը կը փնտսէ դեռ չծնած մանկիկը՝ առանց երբեք փնտսելու մայրը:

(Մնացեալը յաջորդ անգամ)

ՄԻՋԱՏԱԿԵՐ ԹՈՒՉՈՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Շար. նախորդ թիւէն եւ վերջ)

Երբ տնակներ կը շինենք այն թուղաններուն համար, որոնք իրենց բոյները սովորաբար ծառի կոճերու ծակերուն մէջ կը դնեն, տնակին մուտքին տրամագիծը, խորութիւնը եւ անոր մէջի տրամագիծը հաշիւով շինուելու են: Ամէն պարագայի տակ մուտքի ծակը համեմատական ըլլալու է մեծութեանն այն թուղանին, որու համար կը շինուի այդ տնակը, եւ նոյն ատեն քիչ մըն ալ խորունկ ըլլալու է որ անձրեւէ պաշտպանուած ըլլայ: Թուղանի տնակներուն օգաւորութիւն ծակեր ալ շինուելու են գոնէ մուտքին բարձրութեամբ, եւ եթէ կարելի է քիչ մըն ալ աւելի բարձր: Չոր փայտի գոյնը կամ բնական կանանչը յարմար գոյններ են ներկելու համար այն տնակները որ պիտի զրուին ծառերու կամ թաւուտներու մէջ, մինչդեռ գորշ կամ ճերմակ գոյնը աղէկ է անոնց համար, որ պիտի զրուին ակներեւ տեղեր, ձողերու վրայ: Ամէն պարագայի տակ մուտքի ծակը փոթորկալից ատեններ հովին

փչած ուղղութեան հակառակ կողմը գտնուելու է:

Թուղաններու պատասպարման եւ խնամածութեան համար գիտականապէս շինուած տնակներ եւ յարակից կաղամծներ հիմա մեծ թիւով կը պատրաստուին եւ կը ծախուին: Ցախսարեկի տնակ մը տակառածեւ կը շինուի եւ ծառի մը ճիւղէ կախուելու համար կը գործածուի: Ասոր յարեւմտեան ուրիշ տնակներ որ տուարծիկի համար շինուած են, ձողի մը վրայ զրուելու յարմար ձեւ մը ունին: Այս երկու տեսակ տնակներն ալ չորսական բաժանումներ ունին, եւ ասոր պատճառը սա է որ, թէ՛ ցախսարեկը եւ թէ՛ տուարծիկը միեւնոյն բաժնին մէջ երկու տարի շարունակաբար բոյն շինել չեն սիրեր: հետեւաբար միեւնոյն տնակին չորս բաժանումները կրնան յաջորդաբար գործածուիլ: Ուրիշ պարզ տեսակ մը, տարբեր մեծութիւններով, յաճախ կը շինուի մայրիկ կոճիկ կտորի մը մէջ փորելով, եւ այսպիսի տնակ մը կը յարմարի ցախսարեկներու, մկնազլուխներու, ճնճղուկներու, տուարծիկներու, ոսկեգոյն փայտիորներու, փոքրիկ բուերու եւ փայտիորներու համար: Կոճիկն մէջի պարապութիւնը փայտիորներու ծառերուն մէջ փորած բոյներուն հետեւողութեամբ պատրաստուած է: Կարմրալանջներու յարմար տնակ մը շատ մը ուրիշ թուղաններու համար շինուածէն տարբեր է եւ յաճախ մէջը պարպուած ճիւղ մըն է որ առջեւի կողմէն դէպի վար բոլորովին բաց է: Մաքալուկները (վայրի ծիծառ) քիչ անգամ առանձին կ'ապրին, զրեթէ միշտ խմբովին կը բնակին: Ահա այս պատճառաւ անոնց տնակները 12-56 կամ աւելի ստորաբաժանումներով կը շինուին: Փայտիորներու եւ ոսկեթեւ փայտիորներու համար 26 մատնաչափ բարձր եւ վեց կողմ ունեցող տնակներ կը շինուին:

Թուղաններուն կեր հայթայթելու այլեւայլ հնարքներ կը գործածուին, որպէս զի անոնք ձմեռ ատեն երկրին հիւսիսային կողմերը մնան եւ դէպ հարաւ չգաղթեն: Հալած ճարպը, ուրուն մէջ ընկոյզ եւ միսի կտորներ խառնուած են, երգիչ թուղաններուն համար ձմեռուան սքանչելի կեր մըն է: Տարբեր ձեւերով փոքր կոնքեր երբ ջուրով լեցուին՝ շատ հրապուրիչ բաներ կ'ըլլան թուղաններուն համար: Երգիչ թուղանները չեն կրնար մեծ թուով հաւաքուիլ

տեղ մը, մինչեւ որ զիրենք հալածող մասնա-
ւոր տեսակ մը ճնճղուկներ հոնկէ չհեռացունին :
Եւ որովհետեւ այդ տեսակ ճնճղուկներ ալ շատ
հեռու տեղեր չեն ճամբորդեր, հետեւաբար
մասնաւոր շրջանակներու մէջ զանոնք փճացնել
զիրին գործ մըն է : Զայս ընելու համար թելէ
մասնաւոր ծուղակներ հնարուած են : Այս կեր-
պով ձերբակալուած ճնճղուկները կրնան խեղ-
զուիլ եւ նետուիլ, եւ կամ փափաքողներ
կրնան մորթել եւ ուտելու համար պատրաստել
զանոնք : Իսկ բռնուած երգիչ թռչունները
անփնաս արձակելու է : Ծնճղուկներէ զատ կա-
տուները կան որոնք թռչունները կը փճացնեն
եւ կամ կը խրաչեցնեն ու կը հեռացնեն զա-
նոնք : Թռչնահալած կատուները բռնելու հա-
մար ալ թափարդ մը շինուած է, որ կենդանիին
փնաս մը չհասցնէր, եւ եթէ բռնուած կատուն
այդ կողմերէն հեռացնել միայն ուզուի, կա-
րելի է զայն անասնապաշտպան ընկերութեան
մը զրկել :

Թռչունները տեղւոյ մը մէջ հաստատուելու
կամ մնալու հրապուրելու համար շատ կարե-
ւոր է որ անոնց տնակներուն համար յարմար
վայրեր ընարուին : Երկրագործական Տեսչու-
թիւնը գրեթէ ամէն տեսակ թռչուններու յար-
մար տնակներ շինելու կերպերուն մասին ման-
րամասնօրէն բացատրութիւններ տալէ զատ կը
ցրուէ նաեւ գրքոյկ մը, որ այս նիւթին վրայ
կը խօսի : Մաքալուկները, զոր օրինակ, թէեւ
բնակարաններու մօտ ապրիլ կը սիրեն, բայց
չէնքէ մը կամ ծառէ մը գոնէ 20 ոտք հեռու
ըլլալու է իրենց տնակը : Տուարծիկները սովո-
րաբար կը նախընտրեն բացավայրեր, ուր իրար-
մէ հեռու ծառեր կան : Կատուահաւերն եւ
ցախսարեկները խիտ թաւուտները կը սիրեն,
իսկ կարմրալանջներ՝ հաստարուն ծառերը :

Աշխարհի բազմամարդութիւնը 1,900 մի-
լիոնէ քիչ մը աւելի է, այսինքն վերջին չորս
տարուան մէջ 140 միլիոն աւելցած է ըստ
Անվէրսի համաշխարհային վիճակագրութեան
զիւանին, որ անցեալներն հրատարակեց 1912ի
հաշիւը : Հիմա Ասիա ունի 933 միլիոն, Եւ-
րոպա 484, Աֆրիկէ 188, Ամերիկա 187 եւ
Ովկիանիա 57 :

ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՐԹԱԼ

Ամառուան տաքերն ընդհանրապէս եկեղեցի
յաճախողներուն թուոյն նուազում կը պատ-
ճառեն : Զանազան երկիրներու մէջ ամառուան
տաք ամիսներուն քաղաքի եկեղեցիներ կը դոց-
ուին դպրոցներուն պէս եւ արձակուրդ կը տրուի
պաշտօնեաներուն, ինչպէս նաեւ ժողովուրդնե-
րուն : Իսկ այն տեղեր ուր ամառուան կիրակ-
նօրեայ պաշտամունքներ կը շարունակուին, շատ
անգամ կը պատահի որ որոշեալ ժամուն մար-
դիկ ապաժամ կը համին պաշտամունքին՝ հա-
կառակ կրկնակ հնչող զանգակին : Փարոգիչը
կը նայի ամպիոնէն եւ նստարաններու վրայ
ցանցաւ ունկնդիր կը տեսնէ : Բայց ինչո՞ւ հա-
մար գէթ չաքաթը մէկ կամ երկու ժամ, թող
սաստիկ տաք ըլլայ, Աստուծոյ պաշտաման
ներկայ գտնուիլը դժուար համարուի : Շար-
թուան ծանր զբաղումներն ու տաքերը այն-
քան կը խոնջեցնեն մարդիկ եւ հանգստութեան
պէտքը այնքան զգալի կ'ընեն որ շատեր ինք-
նաբերաբար դէպ ի Բնութեան ծոցը կը մղուին,
հանգստի եւ հաճոյքի ժամեր անցընելու համար,
բացօթեայ զրօնավայրերու մէջ : Անտարակոյս
ոմանց մտքէն կ'անցնին շատ մը չըմեղանքի
խորհուրդներ : Կ'ըսեն, Կարելի է զԱստուած
պաշտել Բնութեան ծոցին մէջ, գեղեցկատեսիլ
կապոյտ երկնակամարին տակ, կանաչաւետ
մարգագետիններու ու բլուրներու վրայ քալե-
լով, սաղարթախիտ պուրակներու եւ հովիտնե-
րու մէջ նստելով եւ թռչնոց գողտրիկ մեղեդիները
լսելով : Արդարեւ կարելի է Աստուծոյ բաց տա-
ճարին մէջ զԱստուած պաշտել, բայց պէտք է
ամէն պարագայի տակ զօրեղապէս զգալ կի-
րակիի նուիրականութիւնն ու հրապարակային
պաշտաման ամենամեծ կարեւորութիւնը : Ու-
մանք կը սրբապղծեն սուրբ օրը՝ արեւոյթեան
եւ գեղխութեան ու խաղամոլութեան յատկաց-
նելով անոր ժամերը : Ուրիշներ ալ այնքան ան-
տարբեր դարձած են կիրակիի հանդէպ որ կա-
մայ ակամայ կը նուազի անոնց մէջ հոգեւոր
պաշտամունքին սէրը :

Արդարեւ կրնանք մեր կեանքին ծրագրէն
բոլորովին վտարել կիրակին, կամ զայն չա-
րաչար գործածել եւ կամ ծառայեցնել զայն
մեր քմայքին, բայց գիտնալու ենք թէ կի-
րակնօրեայ պաշտամունքը մեր սաղտկալի

կեանքը բարեխառնելու և բարեփոխելու սքանչելի միջոց մըն է եւ վերադարձնում մի ճամբայ մը: Կիրակի օրուան պաշտամունքներէ կրնանք ստանալ ներշնչումներ զոր երբեք կարելի չէ ստանալ Բնութենէն: Անկեղծ ըլլանք կիրակիին հետ եւ անկեղծ մնանք մեր խղճմանքին հետ որ կը պահանջէ մեզմէ յարգել կիրակնօրեայ պաշտամունքը:

Բ. Գ.

ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՍԵՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՍ

Պետրին, Յուլ. 5. Անգղիացիները երէկ առաւօտ ուղեցին օդային մեծ յարձակում մը դործել Հիւս. Ծովի Գերման ծոցի մեր յենակէտներուն դէմ, բայց ձախողեցան: Լուսնալուսն պէս մեր զեկաւոր օդանաւերը Թերշելինկի կըղզիին վերեւ հաստատած էին զրահաւորներէ, օդանաւերէ, յածանաւերէ եւ ծովամերայրահալածներէ բաղկացեալ Անգլ. սլոթերու մերձեցումը եւ անմիջապէս ստիպեցին զանոնք նահանջել: Անգլ. ջրօդանաւ մը, որ յաջողած էր օդը բարձրանալ, հալածուեցաւ մեր օդանաւերէն եւ Հոլանտական հողի վրայ սաւառնելով եւեթ յաջողեցաւ փախչիլ:

Պետրին, 6. Դիչերը Յրանս. երկու յարձակում ետ մղեցինք Էփարթի մօտ: Պուալէ-Փրէթրի անտառի մեր աւարին վրայ թեթեւ թնդանօթ մը եւ 3 խորտընկէց աւելցաւ, նաեւ ամրաչէն զօրաց վայր մը մեծաքանակ ռազմանիւթով: Էփրինայի արեւելակողմը Քորսիէօի օդանաւային մարդարանին վրայ յարձակեցանք, Վոթերու մէջ ալ Քրիւէթի արեւելակողմը Պրայթֆիլսթի վերեւ Յրանս. զին. բանակետդի մը վրայ: Արեւել. ռազմաթափարին վրայ Սուվալքի-Բալվարիայի ճամբուն արեւմտակողմը մեր զօրքը այս առաւօտ արշալոյսին յարձակումը գրաւեց Պրալէ-Պրիթի հարաւային զօրեղակէս ամրացեալ անտառը եւ 500 Ռուս զերի վարեց: — Վիեկնա. Եռդէֆ Թէրտինանտ ար-

քիդքսին բանակը Քրազնիքի հիւսիսակողմը Ռուս զիծերը ճեղքելով յառաջացաւ յաղթանակաւ եւ երէկ գրաւեց Կիէլցէքի մարզը եւ Վիանիքայի հիւսիսային բարձունքները: Թշնամին նահանջեց դէպի Վիլիերց եւ Թարնակորայէ անդին: Մեր աւարն է Ռուս 41 սպայ եւ 11,500 զինուոր զերի եւ 17 խորտընկէց: Հարաւարեւմտեան ռազմաթափարին վրայ Կորիքօի կոխները ճակատամարտի փոխուեցան երէկ Խալական Յրդ բանակին մասնակցութեամբ: Կորիքէի կամրջաղիւսէն մինչեւ ծովը մեր ճակատին դէմ քալող թշնամի 4 զօրաբանակ ետ մղուեցան ահագին կորուստի ենթարկուելով: Բոլոր մեր դիրքերը անշեւա կը մնան:

Պետրին, 7. Իբրի հիւսիսակողմը Անգղիացիները երէկ մեր խրամները մօտն, բայց իրիկուսան դէմ վանուեցան: Սուշէի արեւմտակողմը զիչերային երկու յարձակում ետ մղեցինք: Մեր հրետանին ռմբակոծեց Առասի մէջ հաւաքուող թշնամին, քաղաքը կրակ առաւ եւ մայր եկեղեցին ալ բոցերուն ճարակ եղաւ: Մէօզի եւ Մոդէլի միջեւ բռնն կռիւ: Էփարթի հարաւարեւմտակողմը թշնամին ճգնեցաւ վերագրաւել կորսուած իր խրամները եւ առաջին յարձակումով յաջողեցաւ մեր գծին մէկ մասին մէջ մտնել: Բայց հակայարձակումով մը վտարեցինք զայն՝ կորսնցնելով 100 մեթրնոց խրամ մը եւ գրաւելով խորտընկէց մը: Յետոյ ուրիշ երեք յարձակում ալ, մին Մեծ Խրամին դէմ, ետ մղուեցան: Էլիի եւ Ափրրմանի կէս ճամբան թշնամի դիրք մը գրաւեցինք 1,500 մեթր տարածութեան մը վրայ եւ աւելի քան 300 Յրանսայի զերի վարեցինք: Վոթերու մէջ ի Սիւտէլ թշնամի խրամի մաս մը գրաւեցինք եւ քանդեցինք: Շամփանի մէջ մեր սաւառնորդները ուսմը արձակեցին թշնամի բանակետդին վրայ: Արեւել. ռազմաթափարին վրայ Պրալէ-Պրիթի մեր աւարին վրայ աւելցաւ 7 սպայ եւ 800 զինուոր, 7 խորտընկէց եւ ամրաչէններու մեծ միջերանոց մը: Բոլոնիոյ մէջ Վիսթուլայի հարաւակողմը առինք 95 կիրճը Տուլվաթքայի արեւելակողմը, նաեւ 10 խորտընկէց, արազահարուած թնդանօթ մը եւ բազում հրացան: Ամսոյս Յէն մինչեւ 5՝ թշնամին դէպի Զլոթա-Լիրա վանելու միջոցին 3,850 Ռուս զերի վարեցինք: — Վիեկնա. Նոյն ընդ վերնոյն: Հարաւարեւելեան ռազմաթափարին վրայ Թրէ-

պինեէի արեւելակողմը մեր դօրքը վերջերս յաջող կռիւներ ունեցաւ եւ Մոնթենեկրեան յառաջացեալ դիրք մը գրաւեց :

Պետրիկ, 8. Սուշէի արեւմտակողմը Ֆրանսացիները մեր ամէնէն յառաջացեալ խրամներուն մէջ մտան 800 մետր տարածութեան մը վրայ, բայց հակայարձակումով մը վտարուեցան : Թշնամի երկրորդ յարձակում մը ի դերեւ հանուեցաւ մեր կրակով : Չեռնառումբի կռիւ կը մղուէի դեռ մաս մը խրամի շուրջ զոր Ֆրանսացիները գրաւեցին : Երէկ եւ գիշերը Ֆրանսացիներն ի զուր աշխատեցան վերագրաւել Ափրեմոնի արեւմտակողմը խլուած դիրքերը : Մեր աւարին վրայ աւելցաւ 3 սպայ եւ 400 զինուոր : Արեւմտեան ամբողջ ճակատին վրայ բռն հրետամարտ : Արեւել. ռազմաթատրին վրայ Գոմիւօի կողմէ Ռուս յարձակում մը ետ մղուեցաւ : Սթէկնա գիւղին մօտ Փրզանիցի հիւսիսարեւելակողմը քանի մը խրամ գրաւեցինք : Բացինզի շուրջ յառաջանալու եւ 95 կիրճը վերագրաւելու թշնամի փորձերը ձախողեցան : Վերին Վիսթուլայի արեւմտակողմը կարգ մը Ռուս զորքեր գրաւուեցան : — Վիեննա. Բազում ու բռն կռիւներ Բոլսնիոյ մէջ : Լուպլինի պաշտպանութեան համար բերուած թուով առաւելակիւ ոյժերու առջեւ մեր դօրքը խճուղին երկու կողմէն քաշուեցաւ Քրազնիքի հիւսիսային բարձունքները : Պուկի վրայ եւ Արեւել. Կալիցիոյ մէջ կացութիւնն անփոփոխ : Հարաւարեւմտեան ռազմաթատրին վրայ Իտալացիները երէկ ալ յարձակեցան Կորիցէի կամրջազլխին դէմ, բայց ձախողեցան : Քարինթիոյ եւ Թիրոլի մէջ հրետամարտ միայն : Մեր ընդծովեաներէն մին երէկ առաւօտ Ադրիականի հիւսիսային մասին մէջ ոմբահարեց ու ընկղմեց Ամալֆիի ոճով Իտալեան զրահապատ յածանաւ մը :

Վիեննա, 9. Հիւսիւսարեւել. ռազմաթատրին վրայ կացութիւնն անփոփոխ : Ռուսական Բոլսնիոյ մէջ կռիւը կը շարունակէ Քրազնիքի հիւսիսային բարձանց վրայ : Երէկ գիշեր եւս բազում թշնամի յարձակումներ ետ մղուեցան : Վիսթուլայի արեւմտակողմը խլուած թշնամի բոլոր դիրքերը կը պահենք : Հարաւարեւմտեան ռազմաթատրին վրայ ծովեզրը հանգարտ : Կոէրցի մօտ Իտալեան օդանաւ մը տապալեցինք : Քարինթիոյ եւ Թիրոլի սահմաններուն մէջ ընդ-

հարումներ եւ հրետամարտ : Պուլէնշթայնի մօտ Լանայի կրճին դէմ թշնամի յարձակում մը ետ մղուեցաւ : — Պետրիկ. Սուշէի շաքարի գործարանին հիւսիսակողմը Ֆրանս. յարձակում մը ետ մղուեցաւ եւ մեր զիրքին մէջ մտած թշնամի փոքր ջոկատներ ընալինջ եղան : Մինչեւ ցարդ չյաջողեցանք թշնամիին պարպել տալ Սուշէի արեւմտակողմը նախընթաց օր կորսուած մեր խրամը : Էլիի արեւելակողմը Ֆրանս. անշատ յարձակումները ապարդիւն եղան : Աւելի դէպ արեւելք, Պուալ-ը-Փրէթրի մէջ մեր նորստաց զիրքերուն քով, թշնամի խրամներու 350 մետր տարածութեամբ շարքեր գրաւեցինք յարձակմամբ եւ 250 գերի ու 4 խորտընկէց առինք : Գիշերը անկարելոր ընդհարումներ միայն : Թշնամին, հրետանիի բռն պատրաստութենէ ետեւ, Պան տը Սաթի մօտ Յունիս 22ին գրաւուած 631 բարձունքին վրայ յարձակեցաւ Կատարի խրամներն ամբողջովին քանդուած ըլլալով, ստիպուեցանք պարպել զանոնք :

Պետրիկ, 10. Երէկ Պան տը Սաթի մօտ 631 բարձունքին հարաւային զառթափին վրայ Լոնուայի մօտ Ֆրանս. երեք յարձակումներ ի դերեւ հանուեցան : Գիշերը Պո-Սէթուռի ազարակին հիւսիսարեւմտակողմը գրոհով առինք զուրս ցցուած խրամ մը : Պուալ-ը-Փրէթրի մէջ յարձակումով մը բարւոքեցինք մեր նոր զիրքերը : Մէօզի եւ Մոզէլի միջեւ Յուլ. 4է ի վեր գերի վարեցինք 1,798 Ֆրանսացի, 21ը սպայ, եւ 3 թնդանօթ, 12 խորտընկէց ու 18 ակահարձակ առինք : Լէինթրէի մօտ Լիւնէվիլի արեւելակողմը գիշերային թշնամի յարձակումներ ետ մղեցինք, արեւել. ռազմաթատրին վրայ ալ ուրիշ մը Օսովիցի մօտ : Հարաւարեւել. ռազմաթատրին վրայ Գերման զօրաց կացութիւնն անփոփոխ է : — Վիեննա. Հիւսիսարեւել. ռազմաթատրին վրայ կացութիւնն անփոփոխ է : Քրազնիքի հիւսիսակողմը Ռուսերն անցեալ գիշեր կըրկնեցին իրենց յարձակումները, բայց դարձեալ չյաջողեցան : Հարաւարեւմտ. ռազմաթատրին վրայ ծովեզրը ընդհանուր հանգարտութիւն : Սթրաուսիկայի մօտ եւ Թիրոլեան ճակատին վրայ Քրէօցպէրկի կրճին հիւսիսարեւելակողմը Իտալեան յարձակումներ ետ մղուեցան : Անցեալ օր թշնամի շատ վաշտեր յառաջացան Լինայի կրճին դէմ, բայց ստիպուեցան ետ դառնալ : Երէկ առաւօտ թշնամին նոր յարձակում մը

փորձեց չատ մօտէն, բայց ետ մղուեցաւ մեծ կորուստով:

Պետրին, 11. Իբրի հիւսիսակողմը Անգղիացիները երէկ կրկնեցին ջրանցին վրայ գտնուող մեր դիրքը գրաւելու իրենց Յուլ. 6ր ձեռնարկը, բայց ձախողեցան մեծ կորուստ կրելով: Սուշէ-Ապլէնի ճամբուն ճիշտ հիւսիսակողմը Յրանսացիները երեկոյին յարձակում մը փորձեցին որ Գերմաններու մէկ յառաջխաղացման հանդիպեցաւ: Լիէվէնի բնակչութենէն 40 հոգի Յրանս. կրակին զոհ գացին եւ վիրաւորներէն 10ը մեռան: Պօ-Սէփուռի ագարակին հիւսիսարեւմտակողմը անցեալ գիշեր թշնամիէն խուճած խրամը առաւօտուն կորուսինք, բայց այս գիշեր վերադարձեցինք եւ հինգ յարձակման դէմ ամուր կը պահենք: Էլի-Ալիքմոնի միջեւ Յրանս. ձեռնառումը յարձակումները ապարդիւն մնացին: Պուալը-Փրէթրի մէջ թշնամի բուռն յարձակում մը ի դերեւ ելաւ մեր նոր դիրքերուն առջեւ: Մուսսթրի հարաւարեւմտակողմը Սոնտէրնախի արեւելեան ու հարաւարեւելեան մեր դիրքերուն դէմ Յրանս. յարձակում մը ետ մղուեցաւ: Մեր սաւառակները ուժեղացին ժէրարմէրի երկաթուղային հաստատութիւնները: Արեւել. ռազմաթափոխ կացութիւնն անփոփոխ է: Հարաւարեւելեանին վրայ Բրազ-նոսթալի հարաւային մարզին մէջ վերջին օրերս տեղային կռիւներ տեղի կ'ունենան մեզի նպաստաւոր կերպով: — Վիեննա. կացութիւնն անփոփոխ է բոլոր ճակատներուն վրայ:

Պետրին, 12. Իբրի հարաւարեւելակողմը 60 թիւ բարձունքին հիւսիսային զստիթափին վրայ Անգլ. դիրքի մը մէկ մասը օդն հանեցինք: Սուշէի արեւմտեան սահմանին վրայ գիրկընդխառն կռիւը կը յառաջանայ: Առասի ճամբուն վրայ Սուշէի հարաւակողմի գերեզմանատունը, որու շուրջ կատաղի կռիւ եղաւ, մեզի կը մնայ դարձեալ: Երէկ իրիկուն առինք զայն գրոհով եւ գերի վարեցինք Յրանսացի 2 սպայ եւ 163 զինուոր եւ գրաւեցինք 4 խորաւնկէց ու 1 աւկանարձակ: Քոմպոի մօտ եւ Էլիի անտառին մէջ թշնամին երէկ իրիկուն յարձակման ձեռնարկեց հրետանիի մեծ պատրաստութեամբ, եւ յաջողեցաւ Քոմպոի բարձունքին վրայ մեր գիծերուն մէջ մտնել, բայց դարձեալ վտարուեցաւ: Պան-տը-Սաթի բարձունքին հիւսիսակողմը անտառին մէկ մասը պարպուեցաւ թշնամիէն:

Ալթքերհի հիւսիսարեւմտակողմը Ամէրսլայլըրի մօտ թշնամի ջոկատի մը վրայ յարձակեցանք իր խրամներուն մէջ եւ 500 մեթր տարածութեամբ դիրք մը հարթ հաւասար ընելէ ետեւ մեր գիծերը վերադարձանք գերիներով եւ առանց թշնամիէն նեղուելու: Սուվալքի-Բարվարիայի ճամբուն վրայ Լիրինայի մարզին մէջ մեր զօրքը յարձակմամբ գրաւեց թշնամիին յառաջացեալ դիրքերը 4 հզմթ. տարածութեան մը վրայ: Հարաւարեւել. ռազմաթափոխ վրայ Գերման զօրաց կացութիւնն անփոփոխ կը մնայ:

Հեռագրաշարեր. Եգիպտացի իւլէմաներ եւ երեւելիներ խորհրդակցական երկար ժողովէ մը ետեւ Անգլ. կառավարութեան հաղորդած են բանաձեւ մը, որով կը յայտարարեն թէ իրենց խղճին դէմ է խալիֆային դէմ մղուած պատերազմը եւ կը պնդեն փութով վերջ տալ անոր: — Ամսոյս Ծին Եգիպտոսի նոր խալիֆին դէմ ուրիշ մահափորձ մը եղաւ անյաջող: — Անգղիոյ Երեսփ. ժողովը երրորդ ընթերցմամբ քուէարկեց 18—65 տարեկան արուները ազգ. տոմարի մը մէջ արձանագրելու օրինագիծը: — Անցեալ շաբթու Զօր. Յրէնզի հրաւերով Անգլ. բանակետղին մէջ կարեւոր ժողով մը գումարեցաւ Զօր. Ժոֆ-նի նախագահութեամբ: Ներկայ եղան Անգլիոյ Վարչապետ եւ Պատերազմական նախարարը, Լորտ Բրու, Լորտ Պալֆուր, Վիվիանի, Տէլքասէ, Միլըսն Օկանսէտ, Թոմաս եւ Զօր. Յրէնզ: Կը կարծուի թէ որոշուեցաւ զօրացնել Յրանտրի եւ Արկոնի ճակատները, լսուած ըլլալով թէ Գերմանիա մինչեւ ամսոյս վերջը 900,000 զօրք պիտի համախմբէ Բալէի եւ Վէր-տէնի ճակատներուն դէմ: — Սերպիոյ Ռուս դեսպան Թրուպէցքօ իշխանը պաշտօնանկ եղաւ: Տումայի բացումը Օգոստի սկիզբները տեղի պիտի ունենայ եւ Վարչապետ Կորէմըին մինչեւ այն ժամանակ պիտի պաշտօնավարէ Զարին փափաքանօք: Գերման մամուլը կը ծանուցանէ թէ Ռուսիա զՎարչաւ պարպել սկսած է, բանտարկեալները Մոսքուա զրկելով, 80,000 բնակիչ երկաթուղիի կառքերու մէջ պահելով եւ 18,000ի ալ թոյլ տալով մեկնիլ: Միւսուոյն ժամանակ կ'ըսէ թէ Կալիցիոյ մէջ Ռուսիա Եռ-դէֆ Ֆէրտինանտ արքիդքսին եւ Մարաշախտ Մաքէնզլընի ճակատին դէմ ստուար ոյժեր կը

համախմբէ ետեւի գծերէն եւ ուրիշ ճակատներէ, բայց ցարդ կարելի եղած է կասեցնել զանոնք: — Շաբաթ Գերմանիա Ամերիկեան ծանուցադրին պատասխանեց ծանօթ ոճով ու պարունակութեամբ: Գերման Հրեաներ 100,000 մարք հաւաքած են Կարմիր Մահիկին համար: — Անցեալ հինգշաբթի Պուլկար Էկզարքին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սոֆիայի մէջ մեծ շքով, ներկայութեամբ 200է աւելի կղերներու, գաւառային բազում պատուիրակութիւններու, արքունիքի եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներու եւ ստուար բազմութեան: Թափօրն սկսաւ Սինոդի մատուռէն, ուր կարճ պաշտօն մը եղաւ եւ քնաց մայր եկեղեցի, որու հրապարակին մէջ թաղուեցաւ մարմինն առժամայէս, յետոյ փոխադրուելու համար Աղեքսանդր Նէվսքի եկեղեցին նկուղը: — Պուլկարիոյ նախարարական խորհուրդն արտօնեց անցեալ հունձքէն եզրպապարհներ, դարիի եւ խարի արտածումը: Սոֆիայի ֆազիւնօ ոճրին հեղինակներէն Վիքէնթիոս, Փոփ Անասթասով եւ Կէորկ Իրիշվ մահուան դատապարտուեցան: Կէննատիշվի դէմ ալ մեղսակցութեան ամբաստանութիւն կայ: Ուրիշ թերթի մը համաձայն ոճրագործներուն 2ը կախաղան հանուած են եւ 2ը 20 եւ 10 տարի եւ 2ը 5 եւ 6 տարի բանտարկման դատապարտուած: — Լիվրփուլի նաւահանգստին մէջ աղբորակի մթերանոց մը և ածուխի մթերանոց մը այրեցան անցեալ շաբթու, Գրոնշթատի նաւարանին մէջ ալ մթերանոց մը պայթեցաւ:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Օաւ. Ընդհ. Բանակեցոյի զեկոյցներ. Յունիս 23/6. Կովկասի ճակատին վրայ մեր աջ թեւի հեծեալազօրքը թշնամի հեծեալազօրքին հետ յաջող կռիւներով կը շարունակէ դէպ արեւելք քշել զայն: Նախընթաց օրուան կռուին մէջ քանի մը գերիներ եւ մաս մը աւար առինք: Տարտանէլի ճակատին վրայ ընդհանուր կացութիւնն անփոփոխ է: Խրամային սովորական կռիւներ եղան: Այս կռիւները մասնաւորապէս սաստիկ եղան Սէտտ իւլ Պահրի մէջ մեր աջին վրայ և մեզի նպատաւոր եղան: Ասիական եզրի մեր մարտ-

կոցներուն կրակը շատ հրդեհներ եւ պայթումներ յառաջ բերաւ Սէտտ իւլ Պահրի թշնամի բանակաղին մէջ: Մեր օդանաւերը երկու անգամ ուռմբ նետեցին յաջողութեամբ թշնամի զօրաց վրայ: Շատ որոշ ստուգուեցաւ թէ Արը Պուրնուի կողմը թշնամի ազդանաւ մը, հիւանդանոցնաւ մը իրեն պատուար ընելով, կրակ ըրաւ մեր դիրքերուն վրայ:

Յունիս 24/7. Կովկասի ճակատին վրայ մեր աջ թեւէն հեռացող թշնամի հեծեալազօրքին զանազան դիրքերու վրայ կենալու և յարձակում գործելու փափաքներն ի դերեւ հանուեցան մեր հեծեալազօրաց յաջող յարձակումներով: Տարտանէլի ճակատին վրայ Արը Պուրնուի կողմը երէկ մեր թնդանօթածիրգները իրենց ազդու հրետաճգութեամբ բաւական կարեւոր աւեր գործեցին թշնամի դիրքերուն մէջ: Մեր ձախին դէմ գտնուող թշնամի թնդանօթածիրգները իրենց գէշ նշանաւորութեամբ բոլոր իրենց ուռմբերը իրենց խրամներուն մէջ նետեցին եւ ծանր կորուստ պատճառեցին իրենց զօրաց: Հարաւակողմը Սէտտ իւլ Պահրի մէջ թշնամին ուղեց մեր աջին վրայ յարձակիլ յառաջ մղուած պահակախումբերու միջոցով: Բայց այդ փորձերը ետ մղուեցան իրենց համար ծանր կորուստներով: Մինչ թշնամին Սէտտ իւլ Պահրի մօտ ի Թէքքէ Պուրնու իր օժանդակ յաճանաւերով եւ ուրիշ նաւերով ցամաք զօրք հանելու եւ նաւ դնելու գործով կ'դբաղէր, Ասիական եզրի մեր մարտկոցները յանկարծ ազդու կրակ մը բացին այդ դիրքին վրայ: Մեր ուռմբերէն մին վաչտի մը ճիշտ մէջտեղն իյնալով մեծ խուճապ եւ կորուստ պատճառեց թշնամիին: Նոյն մարտկոցներուն ուռմբերով օդն հանուեցաւ նաեւ նոյն կողմերը զանուող զին. թշնամի մթերանոց մը:

Յունիս 25/8. Տարտանէլի ճակատին վրայ երէկ Արը Պուրնուի կողմը կարեւոր դէպք մը չպատահեցաւ: Հարաւակողմը ի Սէտտ իւլ Պահրի թշնամի երկու խրամ գրաւեցինք մեր աջին դէմ: Մեր կեդրոնէն յառաջ քշուած հետազօտիչ պահակներ թշնամի խրամներու վրայ անակնկալ յարձակում մը գործելով բաւական ռազմանիւթ ու ամրաշինութեան ատաղձ դրաւեցին: Ձախ թեւին վրայ հրետանիի եւ հետեւակազօրքի թեթեւ կրակ եւ ուռմբի սովորական փոխանակում դարձեալ: Կէսօրէ առաջ

Թշնամի օդանաւ մը երեք ուսմբ նետեց Կէլի-
պոլուի քաղաքին վրայ առանց ուսէ վնաս
պատճառելու: Ասիական եզրի մեր մարտկոց-
ներն յաջողեցան իրենց կրակով քանդել թըշ-
նամիին նաւամատոյցներն ի Թէքքէ Պուրնու եւ
ոմբակոծել մօտակայ թշնամի բանակետդին
վրանները:

Յուլիս 26/9. Կովկասի ճակատին վրայ
թշնամին իր հեծելազօրքին նահանջը պաշտպա-
նելու համար զօրաւոր ջոկատ մը զրկեց,
որու յարձակումը արիւնալի կերպով մը ետ
մղուեցաւ: Քանի մը զերի աւինք: Թշնամին
100է աւելի մեռեալ եւ նոյնքան վիրաւոր թո-
ղուց ռազմավայրին վրայ եւ կը հետապնդուի
մեր հեծելազօրքէն: Տարտանէլի ճակատին վրայ
Արը Պուրնուի կողմը մեր հրետանիին ազդու
կրակը ծանր վնաս տուաւ թշնամիին: Տես-
նուեցաւ թէ ան կը շարունակէ վիրաւոր փո-
խադրել պատգարակով: Ի Սէտտ իւլ Պահր յար-
ձակումը, զոր թշնամին ուզեց գործել մեր աջ
թեւի խրամներուն դէմ ռումբեր նետելով, ետ
մղուեցաւ իրեն համար ծանր կորուստով:
Ռումբի եւ հրացանի ու թնդանօթի հարուած-
ներու փոխանակումը օրն ի բուն տեւեց դա-
դարներով: Ասիական եզրի մեր մարտկոցները
յաջողութեամբ ռմբակոծեցին Սէտտ իւլ Պահրի
թշնամի բանակետդն ու ցամաք հանման վայ-
րերը: Եզրիպտոսի ճակատին վրայ անցեալ շաբ-
թու ջրանցին մէջ թշնամի մեծ նաւ մը ընկղ-
մեցաւ անձանօթ պատճառով եւ նաւարկու-
թիւնն ընդհատուեցաւ ջրանցին մէջ: Միջա-
գետքի ճակատին վրայ 24/7ին մեր թնդանօ-
թաձիգները կոռուեցան Պասրայէ Տիգրիսի վրայ
զրկուած թշնամի թնդանօթակիրներու հետ, եւ
հրամանատարի դրօշը կրող թշնամի նաւը ծան-
րապէս վնասուելով դէպ հարաւ տարուեցաւ
երկու թնդանօթակիրներու կողմէ: Հակառակ
թշնամիին կորուստներուն ուսէ կորուստ չու-
նինք մենք:

Յուլիս 27/10. Կովկասի ճակատին վրայ
25/8ին սահմանազլխին մօտերը մեր ջոկատնե-
րէն մին թշնամիէն խլեց տիրապետող բլուր մը:
Թշնամին գունդ մը հեծելազօրքով այդ բլուրին
վրայ յարձակեցաւ, բայց մեծ կորուստով ետ
մղուեցաւ: Տարտանէլի ճակատին վրայ երէկ
ոչ մէկ փոփոխութիւն եղաւ Արը Պուրնուի եւ
Սէտտ իւլ Պահրի կողմը: Ասիական եզրի մեր

յառաջացեալ մարտկոցները յաջողութեամբ ում-
բակոծեցին Թէքքէ Պուրնուի թշնամի բանա-
կետը, Սէտտ իւլ Պահրի շրջականները եւ թըշ-
նամի հետեւակազօրաց յառաջախաղաց մաս մը:
Կէսօրէ ետքը Թէքքէ Պուրնուի շրջականները
մեծ հրդեհ մը տեսնուեցաւ եւ մերթ ընդ մերթ
պայթումներ լսուեցան:

Յուլիս 28/11. Տարտանէլի ճակատին վրայ
երէկ Արը Պուրնուի եւ Սէտտ իւլ Պահրի կողմը
հրետանիի ընդհատական կրակի փոխանակումէ
մը զատ փոփոխութիւն չեղաւ: Կէսօրէ ետքը
Լորս Նեքսընի ձեւով զրահաւոր մը Գապա Թէ-
փէի առջեւ երեւցաւ 4 թնդանօթակրի պաշտ-
պանութեան տակ եւ մեր զիրքերուն վրայ 200է
աւելի ուսմբ նետեց առանց ուսէ վնաս պատ-
ճառելու: Այս վատնումին արդիւնքն եղաւ 1
սպանեալ եւ 2 վիրաւոր: Տեսնուեցաւ թէ այս
ռմբակոծութեան պատասխանող մեր թնդանօ-
թաձիգներն իրենց ուսմբերն հասցուցին այս
զրահաւորին եւ հեռանալ ստիպուեցաւ այն:
Ասիական եզրի մեր մարտկոցներուն ազդու
կրակին հետեւանքով թշնամին այլեւս գործու-
նէութեան ուսէ նշան չցուցներ Թէքքէ Պուր-
նուի կողմը: Այս մարտկոցները շատ յաջող
գործ կատարեցին մանաւանդ Հիսարլըզի մար-
զին արեւմտակողմը, ուր թշնամի խոշոր թըշ-
նօթի մարտկոց մը կը գտնուէր: Ռումբ մը ճիշտ
այդ թնդանօթներէն մէկուն դպաւ: Թէեւ թըշ-
նամի օդանաւեր տեսնուեցան Ասիական եզրին
վերեւ, մեր մարտկոցներուն կրակը անոնց թոյլ
չտուաւ իրենց ճամբան շարունակել, եւ հեռա-
նալ ստիպեց զանոնք:

Յուլիս 29/12. Տարտանէլի ճակատին վրայ
երէկ Արը Պուրնուի կողմը հրետանիի անկարե-
ւոր կռիւ մը եղաւ: Կէսօրէ ետքը Արը Պուր-
նուի առջեւ եկած թշնամի զրահաւոր մը, ծո-
վառմակրի մը պաշտպանութեամբ եւ օդանաւի
մը օժանդակութեամբ պահ մը մեր աջ թեւը
ապարդիւն կերպով ռմբակոծելէ ետեւ, հեռա-
ցաւ: Հարաւակողմը Սէտտ իւլ Պահրի մարզին
մէջ մեր աջ թեւին ու կեդրոնին մէջ հրետա-
մարտ եղաւ դադարներով: Մորթօի շրջականները
գտնուող թշնամի զօրքերը եւ անոնց արեւմտա-
եան մարտկոցներն ու օդանաւային կայանները
Ասիական եզրի մեր մարտկոցներէն ռմբակոծ-
ուեցան: Ուրիշ ճակատներու վրայ փոփոխու-
թիւն մը չկայ:

— Գոհութեամբ կը տեղեկանանք պաշտօնական տեղեկագիրներէն թէ Կայսեր առողջութիւնը կատարեալ է: — Օսմ. Կայս. Պանքան, իր ծախքով, վերստին երու դարմանման համար մէյմէկ սրահ կահաւորեց ամէն պէտքերով Թաշ Գըշլայի եւ Փանկալթիի երկրաչափական վարժարանի հիւանդարաններուն մէջ: — Շարաթ Պարսիկ գեսպանատան մէջ Շահին ծննդեան եւ գահակալութեան սարեղարձք տօնուեցաւ հանդիսապէս: — Նոյն օր սկսաւ նոր դրամատոմսերուն հրապարակումը, որոնց համար 150 միլիոն ֆրանք աւանդ թողուած է Հանր. Պարտքի Վարչութեան Պերլինի եւ Վիէնայի դրամատոմսերը: — Ծերակուտական իշխան Մէհմէտ Ալի փաշա ուրբաթ մեռաւ ի Գատըքէօյ եւ շաբաթ թաղուեցաւ իր հօրը դամբարանին մէջ, էյուպ:

Օտար երկիր գացողներու եւ օտար երկրէ եկողներու համար նոր օրէնքով մը ապահովութեան քննչի պաշտօն մը հաստատուեցաւ սահմանագլխի դռներու, երկաթուղիի կայարաններու եւ նաւամատոյցներու վրայ: — Նոր օրէնքի մը բարեփոխմամբ, կենդանի եւ կենդանական նիւթ ներածողներ Օսմ. կամ բարեկամ տէրութեան մը հիւպատոսարանէ վկայագիր պիտի ունենան ցոյց տուող թէ հիւանդութենէ զերծ են անոնք, կամ թէ ինչ է անոնց ձեւն ու թիւը, կամ տեսակն ու քանակը: — Նահատակներու զաւակներուն կրթութեան յատուկ կրօնական եւ արհեստական հաստատութիւններու ի նպաստ որ կառավարութեան կողմէ պիտի բացուին, հետեւեալ նոր տուրքերը հաստատուեցան. 5 դահ. եւ աւելի արժող ներքին հեռագիրներու վրայ 1 դահ. իւրաքանչիւր 5ի եւ կոտորակի համար, ներքին հեռագրական փոխ-գիրքերու վրայ 10 փարա մէն մի ոսկիի եւ կոտորակի համար, ներքին թղթատարական փոխ-գիրքերու, արժէքաւոր ծրարներու, եւն. սակագինն վրայ 1 դահ., յանձնարարեալ ներքին առաքումներու վրայ 20 փարա, զին. ներքին նամակներու եւ քարտերու վրայ 10 փարա, ընտիր ծխախոտի վրայ մէն մի քիլօի կամ 1,000 սիկարիի համար 25 դահ., յատկապէս պատրաստուած տեսակներու վրայ 20, երրորդ եւ չորրորդ տեսակներու վրայ 10, ասոնց խառնուրդին վրայ 12.5, գանաղան տեսակներու խառնուրդին վրայ ալ 25 եւ 12.5 դահ., իսկ ոգելիցներու վրայ

պատերազմական տուրքին չափ գումար մը: — Վճարումներու յետաձգման պայմանաժամը, որ ամսոյս 13ին լրացաւ, երեք ամիս եւս երկարուեցաւ, այսինքն մինչեւ Հոկտ. 13, պայմանով որ պարտականները 5% վճարեն Յուլ. 1/14ին եւ Օգոս. 15/28ին բաց ի նախապէս որոշուած գումարներէն, իսկ անանուն ընկ.եան ձեւով կազմուած դրամատոմսները 10ական ոսկիի, նոյն իսկ եթէ 50/ը պակաս ըլլայ 10 ոսկիէն: Բողոքի եւ գրաւման իրաւունքները անվթար կը մնան մինչեւ Հոկ. 15/28: Բնակարանի վարձքերուն կէսին վճարումը պարտաւորիչ է, միւս կէսը կրնայ յետաձգուիլ մինչեւ Սեպ. 30/13 Հոկ., բայց յետաձգելի չէ ուրիշ կալուածներու վարձքը: — Բ մասի թողուած (գըմ ը սանի) 306-9ի ծնունդներէն (22-25 տարեկան) անոնք որ նախապէս 40 ոսկի վճարած են եւ կ'ուզեն իրենց զին. ծառայութենէն 6 տարի չահիլ՝ կը հրաւիրուին 20 ոսկի եւս վճարել: — Դեղարանի, պանդոկի, վարձու սենեակի եւ այլ հաստատութիւններու նշանատախտակներուն ու գիրքերուն վերաբերեալ Կայս. հրամանն հրատարակուեցաւ եւ պահանջուած բարեփոխումները պիտի գործադրուին մինչեւ Օգոս.ի վերջը:

Հայկական. Պատրիարք Հայրը անցեալ հինգշաբթի Դատական նախարարին հետ տեսակցեցաւ Դատական պաշտօնատան մէջ, չաբաթ ալ Վարչապետին հետ: — Հինգշաբթի Պատր. փոխանորդ հայրը Ֆէնէրի Պուլկար եկեղեցիին մէջ ներկայ եղաւ էկզարքին հոգեհանգստեան համար մատուցուած աղօթքներուն, չաբաթ ալ Պարսից գեսպանին շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Շահին տարեգարձին տօրթով: — Շարաթ իրիկուն, նմանապէս կիրակի առաւօտ, մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հսկում ու աղօթք եղաւ Կայսեր առողջութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար:

Մեր յարգելի բաժանորդներուն կը յիշեցունենք քե հասցէի փոփոխութեան համար երկու դահեկանի դրամարուղի զրկելը անհրաժեշտ է:

اودا پر هفته لى غزته — در سعادتده بايبل هاوسده

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԻՍՏԵԱՆ

Պայպլ Հատւս, Կ. Պոլիս